

Починаючи з 1992 р., стиль Хірохіко Аракі зазнав найпомітнішої та свідомої анатомічної трансформації. Якщо на попередніх етапах творчості Аракі переважали масивні й атлетичні постаті, то наступним роботам були властиві різноманітні, більш пропорційні та менш об'ємні типи тілобудови. Цей перехід призвів до кардинальних змін у художньому рішенні. Аракі прагнув підкреслити стиль і гостроту своїх героїв, а не грубу фізичну силу. У цьому контексті його персонажі мали бути одягнені у складні й деталізовані костюми, запозичені з високої моди, що зумовило об'єктивну необхідність здійснення загальної анатомічної корекції.

Анатомічні зміни передбачали не лише пом'якшення стилю, а й свідому академічну корекцію з метою досягнення точних та ідеальних пропорцій. Аракі свідомо ускладнив анатомію, на відміну від манґак, які з часом спрощують її, надихаючись класичними академічними джерелами. Він наголошував, що під час створення персонажів його надихали скульптурні твори Мікеланджело Буонарроті. На цьому етапі своєї творчості Аракі брав за основу ренесансну скульптуру, для якої властиве детальне вивчення тіла людини, що допомогло йому досягти анатомічно коректної основи для власних персонажів. Це знайшло підтвердження у посиланнях Аракі під час створення кольорових ілюстрацій на такі скульптури Мікеланджело, як «Геній Перемоги», «Два невільничих» і «Хлопчик, що присів».

Відбиток ренесансних стандартів анатомії у роботах Аракі спричиняє естетичний парадокс. Персонажі, основним джерелом натхнення під час створення яких були скульптурні твори Мікеланджело, є ідеалізовано реалістичними та водночас демонструють запозичені з авангардної моди фантастичні, сюрреалістичні наряди та жести. Синергія класичної структури та постмодерністської стилізації надала роботам Хірохіко Аракі візуальної глибини і підняла їх до рівня високого мистецтва.

Еволюцію художньо-візуальної мови Хірохіко Аракі, що демонструє поступовий відхід від жанрових обмежень, можна хронологічно представити у такий спосіб (табл. 1):

Таблиця 1

Хронологія еволюції стилю Хірохіко Аракі у JoJo's Bizarre Adventure

Період манґи (частини)	Роки	Характерні особливості анатомії	Ключові візуальні впливи
Ранній shonen (Phantom blood, Battle tendency)	1987-1989 рр.	Гіпертрофована, масивна мускулатура (конформність до FOTNS)	Модна ілюстрація (Т. Вірамонтес, А. Лопес), класицизм
Зрілий / перехідний (Stardust crusaders, Diamond is unbreakable)	1989-1999 рр.	Зменшення масивності, універсалізація тілобудови; різноманітність фігур	Скульптура Мікеланджело, постімпресіонізм (П. Гоген)
Сучасний / авангардний (Vento Aureo – The JOJOLands)	1999 р. – дотепер	Андрогінна елегантність, гострі лінії; анатомія підпорядкована моді	Сучасна фотографія моди (Vogue Italia, С. Мейзел), глобальні модні дома (Gucci, Prada)

Револьюційність художньо-візуальної мови Хірохіко Аракі відображається й у його підході до кольору, що передбачає використання сюрреалістичної палітри з властивим для неї ігноруванням фізичної реальності і колірної послідовності. Наприклад, волосся героя або елементи його одягу можуть змінювати колір від однієї глави до іншої глави манґи, а природні об'єкти набувають нелогічних відтінків. Для Аракі колір – це інструмент для створення візуально привабливої та динамічної композиції, яка підкреслює експресію та настрій сцени, а не її дескриптивну логіку.

Науково обґрунтованим джерелом такого нереалістичного підходу у європейському мистецтві є творчість французького постімпресіоніста Поля Гогена. Захоплення творчістю Гогена відобразилося у роботах Хірохіко Аракі пізнього періоду. Естетика синтетизму Гогена, для якого характерні плоскі ділянки кольору та сміливі кольори, та його ідея про те, що колір має передавати емоцію або відчуття, а не реальність, сприяли формуванню філософії кольору Аракі. Вона функціонує як візуальний фільтр, звільняючи роботу від фотореалізму і надаючи їй максимальної експресії.

Для сучасних робіт Аракі властивий індивідуалізований стиль нанесення штриховки, яка, як правило, є контрастною й деталізованою. Відтак, Аракі у своїй творчості поєднує японську манґа-традицію із західними живописними техніками передачі світлотіні, водночас забезпечуючи збереження відчуття просторової глибини та драматизму засобами власних сюрреалістичних колірних рішень.

Унікальна художньо-візуальна мова та свідомо синергія високих культурних референсів у творчості Хірохіко Аракі здійснили суттєвий вплив на розвиток сучасної популярної культури, у тому числі на дизайн персонажів, моду та ілюстрацію.

Визнання його творчості як феномену сучасної культури вийшло далеко за межі індустрії манґи. Візуальна семіотика манґи у контексті успішного синтезу класичного мистецтва та авангарду у творах Хірохіко Аракі визнається західною мистецькою спільнотою високим мистецтвом. Про це свідчить експонування його робіт у провідних музеях світу, зокрема у Луврі, і створення Аракі спеціального артбуку *Rohan au Louvre*. Стратегія використання академічно визнаних джерел як основи для власних фантастичних наративів зумовила транснаціональний успіх Хірохіко Аракі.

Такі елементи художньо-візуальної мови творчості Аракі, як стилізація одягу та постановка поз, також знайшли своє відображення у комерційних колабораціях з відомими світовими брендами та журналами. Зокрема, співпраця з модним домом Gucci, для якого Аракі створив ілюстрації, є найяскравішим прикладом. Ця співпраця символізує завершеність художнього циклу, де манґа, яка спершу надихалася фотографіями високої моди, згодом сама стала натхненником для індустрії моди.

Сучасний стиль Аракі є всесвітньо впізнаваним і високо цінується як серед широкої публіки, так і у професійних мистецьких колах. Він невпинно експериментує. Аракі використовує відкриті, динамічні композиції, для яких характерні рух й експресія. Для сучасного етапу його творчості властиві експериментальне використання кольорової гами та нетрадиційні поєднання відтінків. Постійна художня відкритість до зовнішніх культурних джерел забезпечує роботам Хірохіко Аракі тривалу культурну та естетичну релевантність.

Таким чином, аналіз еволюції художньо-візуальної мови у роботах Хірохіко Аракі демонструє, що його творчий шлях є свідомою стратегією відходу від жанрових обмежень японського сьонен з метою створення транснаціональної естетичної системи. Еволюція стилю Аракі визначається трьома основними трансформаціями, кожна з яких ґрунтується на впливі західної культури, а саме анатомічна зміна, естетична диверсія, колірна філософія. Хірохіко Аракі створив унікальну художньо-візуальну мову, яка функціонує як складний інтертекстуальний код і безперервно оновлюється за допомогою систематичного включення елементів західної моди та мистецтва.

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.48>

Зузяк Т.П., м. Вінниця

e-mail: zuzyak@ukr.net

Соловей В.В., м. Вінниця

e-mail: victorsolovey79@gmail.com

Ніколаєва А.Д., м. Вінниця

МИСТЕЦТВО ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ

Анотація. У статті здійснено культурологічний та історико-мистецтвознавчий аналіз еволюції ролі мистецтва як активного інструменту фіксації, осмислення та формування історичної і колективної пам'яті. Проаналізовано трансформацію функції мистецтва від архаїчного літопису та ідеологічної глорифікації до субверсивного антивоєнного маніфесту. Особливу увагу приділено українському контексту, де мистецтво традиційно виступало основним мнемонічним механізмом збереження національної ідентичності та тяглості державотворчої пам'яті. Центральною частиною роботи є аналіз новітніх стратегій осмислення російсько-української війни (2014-2025 рр.), включаючи феномен «воєнного натюрморту» як форми мистецького свідчення про буденність бойових дій та роль документальної фотографії у формуванні контр-наративу до пропаганди.

Ключові слова: історична пам'ять, культурна пам'ять, мнемонічні механізми, Trauma Art, візуальний наратив, воєнний натюрморт, національна ідентичність, етика свідчення, епістемологічна функція мистецтва.

Abstract. The article provides a cultural and art history analysis of the evolution of the role of art as an active tool for recording, understanding, and forming historical and collective memory. The transformation of the function of art from an archaic chronicle and ideological glorification to a subversive anti-war manifesto is analyzed. Particular attention is paid to the Ukrainian context, where art has traditionally served as the main mnemonic mechanism for preserving national identity and the continuity of state-building memory. The central part of the work is the analysis of the latest strategies for understanding the Russian-Ukrainian war (2014-2025), including the phenomenon of «war still life» as a form of artistic testimony to the everydayness of hostilities and the role of documentary photography in forming a counter-narrative to propaganda.

Keywords: historical memory, cultural memory, mnemonic mechanisms, Trauma Art, visual narrative, war still life, national identity, ethics of testimony, epistemological function of art.

Зв'язок між мистецькою творчістю та історичною дійсністю є фундаментальним предметом дослідження культурології. Мистецтво, як соціальний феномен, виконує роль високочутливого індикатора історії, оскільки воно не лише фіксує події, а й трансформує їх, надаючи фактам емоційно-ціннісного забарвлення. У сучасних умовах, коли історичні переломи, зокрема, Революція гідності та військова агресія 2014-2025 рр., вимагають консолідації колективної свідомості, переосмислення епістемологічної ролі мистецтва стає особливо важливим.

Проблематика дослідження полягає у необхідності виходу за межі концепції мистецтва як пасивного дзеркала, що відображає події, вірування та цінності часу, в який воно було створено, та аналізу його функцій як активного мнемонічного механізму та ідеологічного інструменту. Мистецтвознавчий аналіз має бути спрямований на інтеграцію теоретичних концепцій, що пояснюють, як мистецтво формує функціональну культурну пам'ять [13], особливо у контексті травматичних досвідів, та як воно генерує нові художні форми, що здатні репрезентувати «невимовне» [10].

Із зародженням цивілізацій мистецтво набуло виразних функцій історичної фіксації та ідеологічного впливу. В. Дьяков зазначає, що перші наскельні малюнки первісних мисливців можна розглядати як протоісторичні документи, що відображають побут, вірування та світогляд прадавніх спільнот [6]. Вони є формою комунікації, спрямованою на документування життя [13].